

Avrupa'daki Müslümanlar ve Avrupa İslamı

Muslims in Europe and European Islam

Aysun YAŞAR DİLEK^a

^a Dr. Öğr. Üyesi, Mersin Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi, Siyer-i Nebi ve İslam Tarihi Anabilim Dalı
e-Posta: aysunyasar@web.de , <https://orcid.org/0000-0001-5255-1304>

Makale Bilgileri

Geliş Tarihi:	25.10.2019
Kabul Tarihi:	09.06.2020
Yayın Tarihi:	29.06.2020

Özet

Müslümanların Avrupa kültürüne uyum sağlaması gerektiği tartışmaları Avrupa Birliği ülkelerinde yıllardır gündemden düşmemektedir. Avrupa'da İslam yabancı bir fenomen olarak gösterilmektedir. Hâlbuki İslam Endülüs'ün fethinden beri Avrupa'da mevcuttur. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Müslümanların sayısı misafir işçi ve akabinde aile birleşimiyle artmıştır. Son yıllarda Suriye'deki iç savaştan dolayı Suriyeli Müslümanlar Avrupa ülkelerine iltica etmişlerdir. Müslümanlar din hürriyetlerini elde etmek, ekonomik ihtiyaçlarını gidermek, savaş gibi sıkıntılardan kurtulmak için, yaşam şartlarının daha iyi olduğu yerlere, özellikle Avrupa ülkelerine göç etmektedirler. Avrupa'da Hristiyan dinine mensup insanlar çoğunlukta, güçlü ve etken unsuru, Müslümanlar azınlık olarak daha güçsüz ve edilgen unsuru oluşturmaktadırlar. Entegrasyon politikası, kimin kime uyum sağlayacağını, toplumun içindeki güç dağılımının bir aynasını teşkil etmektedir. Avrupa İslamı konsepti, Avrupa ve İslam'ın uyum içinde olduğu bir yaşam tarzı oluşturmak ister. İlk defa 1990'lı yıllarda siyaset bilimcisi Bassam Tibi Avrupa İslamı ifadesini kullanmaya başlamıştır. 1999 yılında ilahiyatçı Tark Ramazan Müslümanların Avrupa ülkelerine entegrasyonu için Avrupa İslamı adı altında bir sistem geliştirmeye çalışmıştır. Tibi ve Ramazan Avrupa İslamı tartışmalarında İslam'ın etik değerlerini vurgularlar. Tibi argümanlarında evrensellik ve tarihsellik düşüncelerine ağırlık verirken, Ramazan teolojik boyutta argüman sunmayı tercih eder. Avrupa İslamı düşünürlerinin gayesi, Avrupa'da yaşayan Müslümanların kimlik çelişkisi yaşamadan kendilerini hem İslam dinine hem de Avrupa ülkelerine ait hissetmeleridir. Ramazan'a göre Avrupa İslamı kimlik ve aidiyet üzerinden belirlenir. Bir Müslüman Avrupa'da hem ümmete ait bir Müslüman hem de bir Avrupalı olabilir. Avrupa İslamı düşünürleri İslam'ın etik değerlerinin genel olarak değişken olmadığını vurgularlar, değişken olan unsurlar üzerinde çalışılması gerektiğini söylerler. Lakin bugüne kadar Müslümanların sorunlarına cevap ve sorunlarına çözüm sunabilen kapsamlı bir yaşam konsepti geliştirilememiştir. Avrupa'daki sekülerleşme insan haklarının bir parçası olan din hürriyetini desteklemektedir ve İslam'ın uygulanmasını engellemektedir. Avrupa ülkelerine göç eden Müslümanların çoğunluğu yaşadıkları ülkenin vatandaşlığını alıp dördüncü nesile ulaşmalarına rağmen, içinde yaşadıkları toplum tarafından halen yabancı gözüyle değerlendirilmektedirler. Avrupa'da İslam tasavvuru olumsuzdur ve İslamofobyaya günden güne yaygınlaşmaktadır. Bu durumda Müslümanlar birtakım engellerle karşılaşmaktadırlar ve günlük hayatlarının birçok alanında ayrımcılığa uğramaktadırlar. Müslüman olmayan egemen toplum Müslümanların entegrasyon ve sekülerleşme çabalarına rağmen İslam'ı Avrupa'nın bir parçası olarak görmemektedir. Avrupa İslamı tartışmaları Avrupa'da yaşayan Müslümanların içinde yaşadıkları toplum tarafından tanınmalarını görülür bir şekilde sağlamamıştır.

Anahtar Kelimeler: Avrupa, Müslümanlar, Ramazan, Tibi, Entegrasyon

1. Giriş

Türkiye'nin resmi olarak 1999 yılında başlayan Avrupa Birliği üyelik görüşmeleri halen sonuçlanmadı (Spiegel, 2016). Avrupa Birliği müzakerelerinde Türkiye'nin dinî kimliğinden resmen bahsedilmemektedir. Birçok siyasetçi Avrupa kültürünün Hristiyanlık dini tarafından, Hristiyan-Yahudi köküne dayanarak, şekillendiğini vurgulamaktadır (Käßmann et al, 2017). Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne dahil edilmesine karşı gelenler çeşitli engeller, özellikle Avrupa Birliği üyelerinin ve Türkiye arasındaki din farklılığının değerler çatışmasına yol açabileceğini öne sürmektedirler.

İslam dini Avrupa kıtasında yeni bir fenomen gibi gösterilmeye çalışılsa da, kökü eskilere dayanmaktadır. Avrupa kültürünün Hristiyan ve Yahudi dini tarafından şekillendirildiğini öne sürenler bir zamanlar Güney Doğu Avrupa'nın Osmanlı iktidarının altında bulunduğunu (Okiç, 1999; Keller-Messahli, 2017) ve Müslümanların Endülüs'e hükmettiğini (Lohlker, 2017) göz ardı etmektedirler. Balkan'da Müslüman entellektüeller ilk defa 'Avrupalı Müslümanlar' ve 'Avrupa İslamı' terimlerini Osmanlı İmparatorluğu'nun sonlarına doğru kullanmaya başlamışlardır (Merjanova, 2013).

Bugünümüzün Avrupa'sında İslam dini azınlığı teşkil etmektedir. Müslümanların sayıları İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra 'Gastarbeiter' (misafir işçi) statüsüyle (Eren, 2007) ve akabinde aile birleşimiyle (özellikle Almanya'da) artmıştır. Özellikle Fransa ve İngiltere'de yaşayan Müslümanların bir kısmı sömürge ülkelerden göç ederek gelmişlerdir. Suriye iç savaşı neticesinde son yıllarda Avrupa ülkelerine yoğun bir şekilde Suriyeli Müslümanlar göç etmişlerdir.

İstatistiklere göre Avrupa'da Hristiyan dinine mensup insanlar çoğunlukta olup (Şenay, 2002), güçlü ve etken faktörü oluşturmaktadırlar. Müslümanlar azınlık olarak güçsüz ve edilgen faktörü teşekkül etmektedirler. Uyum politikası güç politikasının bir aynasıdır: güçlü olan taraf kimin kime uyum sağlayacağını belirler. Azınlık olan Müslümanların çoğunluğunun Hristiyanlardan oluştuğu Avrupa kültürüne uyum sağlaması gerektiği tartışması Avrupa Birliği ülkelerinde yıllardır gündemden düşmemektedir.

Avrupa Birliği ülkelerindeki Müslümanların oranlarına baktığımızda nüfusu 67,2 milyon olan Fransa'da 5 milyon civarında Müslüman, toplam nüfusun %8'ini oluşturmaktadır. Nüfusu 67,1 milyon olan İngiltere'de Müslümanların sayısı 3 milyon civarında olup toplam nüfusun yaklaşık %5'ini oluşturmaktadır (Statista 2020). 23 Mayıs 2016 yılında İngiltere'de yapılan bir referandum neticesinde seçmenlerin %52'si Brexit, yani Avrupa Birliği'nden çıkışı talep etmiştir. Brexit dönemi 31 Ocak 2020 tarihinde başlatılmış ve İngiltere Avrupa Birliği'nden çıkan ilk ülke olmuştur (Landeszentrale für Politische Bildung, 2020)

Bu iki ülkede Müslümanlar eski sömürge ülkelerinden gelmektedirler. Fransa'da yaşayan Müslümanların çoğu Kuzey Afrika'dan, özellikle Cezayir'den, göç etmişlerdir. İngiltere'deki Müslümanların çoğunluğu Pakistan ve Bangladeş'ten göç etmişlerdir (Khosrokhavar, 2017). 83,16 milyonluk bir nüfusa sahip olan Almanya'da yaklaşık 5,5 milyon Müslüman yaşamaktadır. Bu da toplam nüfusun %5,5'ini oluşturmaktadır, çoğunluğu

Türkiye’den ve Yakın Doğu ülkelerinden gelmektedir (Stichs, 2016; Statista 2020).

2. Entegrasyon ve İslamofobyası

Kuran gök, yeryüzü ve üzerinde olan her şeyin Allah’ın olduğunu söyler (En’âm 6:12):

“ ‘Göklerde ve yerde olanlar kimindir?’ diye sor. De ki: ‘Allah’ındır. O, kendi üzerine rahmeti yazmıştır. Sizi, gerçekleşmesinde asla şüphe olmayan kıyamet gününde mutlaka toplayacaktır.’ Kendilerini ziyan edenler var ya, işte onlar inanmazlar.’ ”

Dünya kalıcı bir mekândan ziyade geçici bir imtihan yeri olarak görülmektedir (Ankebüt 29:64):

“(Oysa onların tek gerçek kabul ettikleri) bu dünya hayatı hakikatte sadece bir oyun ve eğlenceden ibarettir; ahiret yurduna gelince işte asıl hayat odur; keşke bunu bilselerdi!”

İslam sınırlarının olmadığını belirtmiştir, Müslümanlara belli bir yerde yaşama zorunluluğu getirmemiştir. Tarihsel süreç içerisinde göç kavramını incelemek adına İslam tarihine bakıldığında, ilk göç Peygamber Efendimize karşı sertleşen tepkiler sonrasında kadın ve erkeklerden oluşan küçük bir grubun ilk defa Mekke’den Habeşistan’a hicret etmesiyle M.S. 615 yılında gerçekleşmiştir (Demircan, 2018). Habeşistan güvenli ve ulaşılması kolay bir bölge olarak bilinirdi. Habeşistan’ın Hristiyan kralı Ashame adaletiyle bilinirdi (Önkal, 1998). Mekke’de Müslümanlara zulüm günden güne arttığında yine kadın ve erkeklerden oluşan ikinci büyük bir grubun Habeşistan’a hicreti M.S. 616 yılında gerçekleşmiştir. Kureyş müşriklerinin tüm çabalarına rağmen iltica eden Müslümanlar Mekke’ye iade edilmeyip Ashame ve halkı tarafından iyi muamele görmüşlerdir (Sarıçam, 2002).

Avrupa’da yaşayan Müslümanlar yaşadıkları yere uyum sağlama çabasında bulunmaktadırlar. Lokal medya, ulusal medyaya göre İslam ve Müslümanlarla ilgili haberleri daha objektif vermektedir ve lokal boyuttaki tartışmalar yaşam gerçeklerini daha çok yansıtmaktadır. Eğitim, konut ve sosyal ayrımcılık Müslüman azınlığın çoğunluk tarafından istenmemesinden kaynaklanan bir sıkıntı olarak Müslümanların günlük hayatlarını şekillendirmektedir. Kıyaslama yapıldığında ilk göç eden Müslüman kuşağın entegrasyon şartları ve uyum durumu yeni kuşaklara göre daha kötüdür (Nielsen, 2010).

Almanya örneğine baktığımızda ilk defa 2006 yılında Alman İç İşleri Bakanlığı tarafından Müslümanları ilgilendiren konuları masaya yatırmak üzere bir Alman İslam Konferansı düzenlendi. Konferansın gayesi Almanya’da yaşayan Müslümanların entegrasyonunu ve değerler uyumunu, Alman devlet okullarında İslam din dersi ve üniversitelerinde İslam İlahiyat derslerinin verilmesini ve radikal İslami gruplara karşı adımların atılmasını sağlamaktır (Deutsche Islam Konferenz, 2010).

Müslümanların entegrasyonu ile ilgili farklı görüşler mevcuttur. Birinci görüşe göre, entegrasyon prosedürü başarısız geçmiştir. Büyük şehirlere bakıldığında sadece göçmenlerin kendi aralarında yaşadığı gettolar bulunmaktadır, nüfusun diğer kısmıyla kaynaşma gerçekleşmemiştir. Gettolardaki paralel kültür olumsuz haberlerle dikkat çekmektedir: mesela kadına uygulanan şiddet, namus cinayetleri gibi. İkinci görüşe göre, paralel bir toplumun oluşması doğal olarak değerlendirilmektedir, örnek olarak Amerika’daki Chinatown gösterilmektedir. Çok kültürlülük entegrasyonun bir aşamasıdır ve entegrasyonun daha çok

zamana ihtiyacı vardır. Göçmenlerin toplumda başarılı olmaları, okul ve iş hayatında ilerlemeleri başarılı bir entegrasyonun göstergesidir. Üçüncü bir görüşe göre, göçmenlere dayatılan 'Leitkultur' (öncü kültür) eleştirilmektedir. Paralel toplum azınlığın tercihi üzerine değil çoğunluğun azınlığı istememesinin oluşmaktadır. Asıl sıkıntıyı toplumdaki ırkçılık oluşturmaktadır (Schiffauer, 2008).

Bugünün dünyasında Müslümanlar farklı sebeplerden dolayı, özellikle ekonomik ihtiyaçlarını gidermek, savaş gibi sıkıntılardan kurtulmak için durumu daha iyi olan yerlere, özellikle Avrupa ülkelerine göç etmektedirler.

Avrupa devletlerinin hukuku Müslümanların ibadetlerini yerine getirmelerini engellemektedir. Müslümanlar dördüncü kuşakta bulunup Avrupalı Müslüman haline gelmişlerdir. Müslümanların misafir konumunda olmayıp artık yaşadıkları ülkenin vatandaşı olmaları Avrupa'nın 1990'lı yılları için büyük bir ilerleme anlamına gelmiştir.

Avrupa'nın birçok yerinde Müslümanlar ayrımcılığa uğramaktadır (Şahin, 2017). Örnek vermek gerekirse Alman İç İşleri Bakanlığı'nın yayımladığı bir istatistiğe göre Almanya'da yaşayan Müslümanlara yapılan saldırıların sayısında günden güne artış olduğu görülmektedir. 2017 yılında özellikle sağcı kesim tarafından Müslümanlara karşı 950 saldırı kayıt altına alınmıştır. Başörtülü kadınlara saldırı, tehdit mektupları, camilere zarar vermek gibi saldırılarda 33 Müslüman yaralanmıştır (Spiegel, 2018). Nefret suçları olarak adlandırılan bu saldırıların hepsinin bildirilmediği bilinmekte ve gerçek saldırı sayısının kayıt altına alınan ve istatistiğe giren sayıdan çok daha yüksek olduğu tahmin edilmektedir.

İslamofobya terimi altında İslam'a ve Müslümanlara karşı önyargı, korku ve bilgisizlikten kaynaklanan ve İslam düşmanlığına kadar varan ideolojik tutumlar ve davranışlar toplanmaktadır (Kassis & Uçar, 2019). İslam düşmanlığı medyanın bir kısmı tarafından desteklenmektedir, Müslüman olmayan toplumun Müslümanlara olan ön yargılarını kullanmaktadır. Medya, bir grup insanın topluma entegre olmasında destekleyici ve olumlu veya dezentegre olmasında kışkırtıcı ve negatif bir rol oynayabilmektedir. Negatif rol oynayan medya, mesela Almanya'daki Bild gazetesi gibi (Tibi 2018, Ghanem 2019), bütün Müslümanları homojen bir birlik olarak tanıtmaktadır. Hâlbuki dünyada bir milyardan üzerinde olan Müslüman nüfusu çok farklı kültür ve İslam anlayışına sahiptir. Medya, uyumlu Müslümanlar hakkında haber yapmayı uygun bulmayıp, aşırı pozisyona sahip olan uç kısımların sesini duyurmayı tercih etmektedir. İslam'ı dinden çok siyasi bir fenomen olarak sergilemektedir. Cami yapımı ve okullardaki din dersiyle ilgili haberlerde, Müslüman olmayan toplumun İslamlaşma korkularını körükleyecek ifadeler kullanılmaktadır. Medya haberlerinde yasa dışı işlemde bulunan veya suç işleyen kişi Müslümansa dinî aidiyeti özellikle dile getirilmektedir, diğer din mensuplarının dinî aidiyetleri gündeme getirilmemektedir (Spetsmann-Kunkel, 2007). Bu nedenle yapılan araştırmalara göre, İslam düşmanlığı günden güne artmaya devam etmektedir (Çakır, 2014; Kassis & Uçar, 2019).

3. Avrupa İslamı

Avrupa ve İslam iki uyuşmayan kelime gibi gösterilmeye çalışılsa da Avrupa tarihine bakıldığında bu varsayımın yanlış olduğu ortaya çıkar (Lohlker 2017). Avrupa İslamı, Avrupa

ve İslam'ın uyum içinde olduğu bir yaşam tarzı oluşturmak ister.

1990'lı yıllarda Almanya'da yaşayan Suriye asıllı siyaset bilimcisi Bassam Tibi Euro-İslam ifadesini kullanmaya başlamıştır. 1999 yılında Hassan el-Benna'nın Fransa'da yaşayan torunu ilahiyatçı Tarık Ramazan Müslümanların Avrupa ülkelerine entegrasyonu için Avrupa İslam'ı adı altında teorik ve pratik bir sistem geliştirmeye çalışmıştır (Şahin, 2017; Larsson, 2010). Avrupa İslamı tartışmasında ayrıntılı bir yaşam sistemi oluşturulmamıştır. Avrupa ve İslam kelimeleri, ikisi de kendince evrensel bir anlam taşımaktadır. Avrupalı'nın tek tip yaşam şekli olmadığı gibi Avrupa'da yaşayan Müslümanların da tek tip yaşam şekli bulunmamaktadır (Şahin, 2017). Tibi ve Ramazan Avrupa İslamı tartışmalarında İslam'ın etik değerlerini vurgular. Tibi argümanlarında evrensellik ve tarihsellik düşüncelerine ağırlık verirken, Ramazan teolojik boyutta argüman sunmayı tercih eder. Bu iki farklı metot iki tanınmış düşünür arasındaki en önemli farkı teşkil eder (Şahin, 2017). Avrupa İslamı'nı tanımlamaya çalışırken İslam'ın küresel ve değişken olmayan aslından bahsedilir, fakat bu İslam'ın değişken olmayan etik değerleri altında tam olarak neyin kastedildiği yeterince açık ve net değildir (Şahin, 2017).

Tibi Avrupa İslamı'nı izah ederken Kuran'ın Hucurât 49:13 ayetini ön plana çıkarır (Şahin, 2017):

“Ey insanlar! Şüphesiz sizi bir erkek ile bir diğiden yarattık, tanışasınız diye sizi kavim ve kabilelere ayırdık, Allah katında en değerli olanınız O'na itaatsizlikten en fazla sakınanınızdır. Allah her şeyi hakkıyla bilmektedir, her şeyden haberdardır.”

Zikredilen ayet, Avrupa ülkelerinde Müslümanlar tarafından birçok bağlamda gündeme getirilir, özellikle farklı din mensuplarıyla yapılan sohbetlerde, kadın-erkek ve farklı (etnik) gruplar arasındaki ilişkileri belirlemede İslam'ın çoğulcu bir anlayışa sahip olduğunu, insanlar arasındaki farklılığın Allah tarafından istenildiğini vurgulamak için kullanılır.

Ramazan, Batı ülkelerini ve birtakım Müslüman ülkelerini insan hakları, demokratik değerler ve hürriyetlerin uygulanması konusunda ikiyüzlülükle suçlar ve İslami etik değerlerin önemini vurgular. Avrupa'daki Müslümanların durumuyla ilgili beş durumdan bahseder (Şahin, 2017):

- (1) Maneviyata verilen değer ve dinî uygulamada artış
- (2) Müslümanların sayısında artış
- (3) Müslümanların ibadet yerlerinin sayısında artış
- (4) İslami müesseselerin organizasyonunda gelişme
- (5) Orta seviyedeki dinî kuralların uygulanmasında artış

Ramazan'a göre Avrupa İslamı kimlik ve aidiyet üzerinden belirlenir. Bir Müslüman Avrupa'da hem ümmete ait bir Müslüman hem de gerçek bir Avrupalı olabilir. İnsanın kimliği dinî, milli ve kültürel değerlerden oluşur ve dinî değerler bunların arasında en önemli olanıdır ve yaşama gayesini oluşturur. Milli değerler, yaşanan yere ve vatandaşlığa göre değişkendir. Bu şekilde kimlik kategorileri birbirini tamamlar, mesela 'Alman Müslüman' veya 'Müslüman Alman' gibi tanımlamalar anlamsız kalır, 'Avrupalı Müslüman' kimliğinden bahsedilir (Şahin, 2017).

Ramazan Avrupa İslamı'yla ilgili açıklamalarında Kuran'ın Bakara 2:149 ayetini sıkça zikretmektedir:

“İşte böylece, siz insanlara şahit olasınız, Peygamber de size şahit olsun diye sizi vasat (örnek) bir ümmet yaptık.”

Müslümanlar örnek davranışlarıyla sorumluluk sahibi, adaleti, birlik beraberliği, dürüstlüğü, kardeşliği ve sevgiyi yaymakla yükümlüdürler. Ramazan'a göre Avrupa ülkeleri Müslümanlar için anlaşma 'dâr 'l-'ahd' yeridir ve bu anlaşmaya uymak zorunludur (Şahin, 2017).

Tibi Avrupa'nın çoğulcu kimliğini, demokrasi ve seküler değerlerini öne çıkarmaktadır. Fransız modelini örnek olarak gösterir, ona göre en iyi seküler sistem Fransa'da bulunmaktadır. Başörtü yasağını uygun görür. Fransa'da ayaklanan Müslüman gençleri anladığını vurgular, çünkü onlar kağıt üstünde Fransız vatandaşı olup, toplum tarafından kabul edilmemektedirler (Şahin, 2017).

Avrupa İslamı tartışması çerçevesinde varsayılan değer çatışması Batı'nın sekülerleşme prensibi ve İslam'ın din ve devlet ilişkisiyle bağlantılıdır (Şahin, 2017; Sejdini, 2017).

4. İslam ve Sekülerleşme

'Sekülerleşme' ve 'sekülerizm' kelimeleri literatürde kısmen eş anlamlı kullanılsa da aradaki farklılığa değinmekte fayda var. Sekülerleşme din ve devlet arasında ayırım anlamına gelirken sekülerizm her yaşam alanını kapsayan bir dünya görüşünü ve ideolojiyi ifade eder (Larsson, 2010; Bielefeldt, 2015).

Avrupa Birliği, Avrupa değerleri için demokrasiyi, hukuk devletini, insan haklarını örnek göstermektedir (Stadler, 2017). Sekülerleşme, yani din ve devleti birbirinden ayırma prosedürü, modern Avrupa'nın kanlı savaşlarını ve ardından gelen aydınlanma çağını göz önünde bulundurmadan anlamak mümkün değildir (Stadler, 2017).

İslam ve sekülerleşme tartışmalarını birbirinden zıt iki görüşte dile getirmek mümkündür: Bir görüş İslam'ın kişisel bir inanç meselesi olduğunu vurgular ve seküler değerlerle ilgili sıkıntı görmez, diğer görüş şeriatın her yaşam alanını içine aldığı iddia eder ve seküler değerlerle İslam'ın uyuşmayacağını iddia eder. Her iki görüş İslam tarihinden kendince kaynaklar göstermiştir (Larsson, 2010).

Avrupa İslamı düşünürü Ramazan'ın sekülerleşmeyle ilgili düşüncelerine yakından bakmak gerekecektir: Batı'nın seküler ülkelerinde yaşayan Müslümanların ülkeleriyle uyum içinde İslami değerlere sadık bir hayat sürdürmeleri için uygun bir kimlik gerekir (Larsson, 2010). Müslümanlar Batı'da birçok sıkıntılarla karşılaşmaktadır ve seküler devlet yapısı birçok soru(n) gündeme getirmektedir. Avrupa ülkelerinde birtakım siyasetçilerin Müslümanların İslami kimliklerini asimile etmek isteyişi Müslümanların entegrasyon prosedürüne karşı güvenini sarsmaktadır. Avrupa'daki yasal ortam genel itibarıyla İslam'ın uygulanmasını engellemektedir, insan hakları çerçevesinde din hürriyetini desteklemektedir. Sekülerleşme Müslümanlar açısından bir sorun oluşturmamaktadır, neticede özgürlük İslam'da önemli bir yere sahiptir ve İslam tarihinde kilise gibi mutlak bir otorite bulunmamaktadır (Larsson, 2010).

Ramazan'ın sekülerleşme hakkında ayrıntılı bir yaşam sistemi önerisi olduğunu söylemek mümkün değildir. Bir yandan İslam'da din seçme özgürlüğünün olduğunu ve sekülerleşmeyle bağdaştığını söylerken, diğer yandan İslam'ın bütün yaşam alanlarını içine aldığına inanır ve bu düşüncesi de seküler yaşam anlayışıyla sıkıntı oluşturur. (Larsson, 2010) Nitekim Ramazan seküler sistemde İslam'ın ihtiyaçlarını karşılayabilecek bir orta yolun bulunması gerektiğine inanır (Larsson, 2010).

Batı'da yaşayan bir bilim insanı ve din adamı olarak Ramazan ve onun düşüncesini paylaşanlar İslam'ın seküler düşünceyle bağdaşmayacağını söyleme lüksüne sahip değillerdir. Bu düşünce hem İslamcıların hem de İslam düşmanlarının eline koz vermiş olur. Avrupa İslamı anlayışıyla bir Müslümanın Avrupalı kimliği ve İslam dini arasında seçim yapmaksızın birbirini tamamlayan iki unsur olarak yaşanabilir bir hayat sürdürebileceğini vurgular (Larsson, 2010).

Dünya görüşü çoğulcu olan bir toplumda tartışmaların meydana gelmesi doğaldır. Nitekim bireylerin dine karşı olumlu veya olumsuz tutumları sadece özel alanda kalmayıp kamu alanlarına taşınır. Heterojen görüşler, yaşam tarzları, (dinî ve kültürel) aidiyetler, karşılıklı saygı çerçevesi, eşitlik anlayışları tartışılır (Bielefeldt, 2015). Müslümanlar 'misafir işçi' statüsünden vatandaş statüsüne geçtikten sonra anayasanın kendilerine verdikleri hürriyetleri hayata geçirebilmek için birçok sıkıntı yaşadılar. Nitekim Alman anayasasındaki din hürriyeti soyut bir terimdir. Minarelerin inşasında, başörtüsü ve namaz, helal et kesimi gibi konularda somut çözüm önermemektedir. Müslümanlar İslam dininin vecibelerine uygun olan hakları elde edebilmek için mahkemeye gitmekte serbestirler. Müslümanların dinî ihtiyaçları çoğunluğu Müslüman olmayan toplumu, duygusal açıdan etkileyip, kimlik sorgusuna itmektedir. Seküler devletin görevi dinî görüşlere karşı nötr tutumunu korumak ve aynı zamanda vatandaşlarının dinî ihtiyaçlarını karşılamalarına destek olmaktır (Bielefeldt, 2015).

Avrupa kamuoyu İslam'ın seküler sistemle bağdaşmayacağını, şeriatın din ve devleti tamamıyla kapsadığını vurgular. İslamcılar da bu düşüncededirler. Nitekim Avrupa tarihinde sekülerleşme, kiliseye rağmen siyasi çabalarla ve kan dökülerek elde edilmiştir. Seküler sistemi, Batılı bir modelin prensibi olarak ve Hristiyanlara has görerek Müslümanların katılımına karşı kullanmak çoğulculuk prensibine aykırıdır. İslam tarihinde şeriatın, din ve devletin bir arada olması gerektiğine dair mutlak bir düşünce olmadığı gibi, sekülerleşme konusunda da Müslümanların farklı düşünce ve yorumlara sahip olduğunu unutmamak gerekir. Muhafazakar İslami kesimden şeriatla seküler sistemi bağdaştıranlar olduğu gibi karşı çıkanlar da bulunmaktadır (Bielefeldt, 2015).

Sekülerleşme din ve devlet ilişkisini ayarlamının yanısıra, din hürriyetinin ve devletin tarafsızlığının korunmasını sağlar (Rohe, 2011). Yine Alman devletinden örnek vermek gerekirse, Alman anayasasının 4. maddesi din hürriyetini korur. (Deutscher Bundestag, 2019) Devlet din işlerine karışmaz. Okullarda din dersi eğitimi vermek için Alman anayasasının 140. maddesi uyarınca devlet dinî müesseselerle birlikte çalışmak zorundadır (De Wall, 2011). Almanya'daki seküler anlayış Fransa'daki gibi katı değildir, devletin dine

karşı tutumu dostanedir, din özgürlüğünü destekler (Rohe, 2012). Dinî müesseselerin temsilcileri sosyal ve siyasi konulara, mesela kamu televizyon programlarının denetleme kurullarına üye olarak katkıda bulunabilir ve Alman meclisine sıkıntılı gördüğü mevzuları tartışma konusu olarak sunabilirler (Bundesministerium des Innern, 2018).

Alman anayasasına göre insanların farklı seviyelerde organize olma hakları vardır. Anayasanın 136. maddesine göre devletin kilisesi yoktur ve her şahıs devlet ve sivil toplumundan bağımsız bir dinî kurum oluşturabilir. Dinî kurumlar kayıt olup kazanç odaklı bir kurum olmadıklarını göstermek için başvuruda bulunabilirler. Bu statüyle birtakım avantajlar elde ederler. Mesela vergiden muaf tutulurlar. Nerdeyse bütün İslami kurumlar bu statüyü almış durumdadır. Bunun dışında dinî cemiyet olarak tanınma başvurusunda bulunabilirler, bu statü devletin partneri olarak kabul görmelerini sağlar. Özellikle anayasanın 7. maddesine göre okullarda İslam din dersi içeriklerini belirleyebilmek için bu bir ön koşuldur. Dinî kurumların elde edebilecekleri en üst seviye 'Körperschaft des Öffentlichen Rechts' (Kamu Hukuku Kurumu) statüsüdür. Alman Protestan ve Katolik Kilisesi bu hakka sahiptirler. Onlara birtakım kolaylıklar sağlanır, örneğin devlet vergisinden muaf tutulurlar, kendi üyelerinden vergi toplayabilirler, kilise adına kreş, okul vb. açıp devletten destek alabilirler, kamu okullarında verilen Protestan ve Katolik din derslerinin içeriğini belirleyebilirler, üniversitelerin Protestan ve Katolik Teoloji fakültelerinin kadro atamalarında veto hakkına sahiptirler. Dinî bir kurumun gereken şartları yerine getirip getirmediğinin kararını eyalet meclisi verir (Bundesministerium des Innern, 2018).

2006 yılında Alman İslam Konferansı'nın kuruluşundan bu yana Müslümanların sıkıntılarını çözmeye yönelik birçok yayın gerçekleştirildi, faaliyet ve paneller düzenlendi, çocuk ve gençlerin refahı, yaşlı bakımı, kamu kurumlarında imamlar tarafından ruhani destek gibi konular gündeme geldi (Deutsche Islam Konferenz, 2020). Fakat halen Katolik ve Protestan Kilisesi'ne muadil Kamu Hukuku Kurumu olarak İslami bir müessese – Hessen eyaletindeki Ahmadiyya Müslüman Cemaati dışında – tanınmadı (Bundesministerium des Innern, 2020). Birçok Müslüman dernek, bunların arasında DİTİB de bulunmaktadır, halen Kamu Hukuku Kurumu statüsünü almaya çalışmaktadırlar.

Olumlu bir gelişme olarak Alman üniversitelerinde İslam Teoloji kürsülerinin açılması dile getirilebilir. Alman Bilim Kurulu'nun 29 Ocak 2010 tavsiyesi uyarınca dört farklı Alman üniversitesinde İslam Teolojisi Kürsüleri kuruldu (Yaşar, 2013). Kuruluş hedefi, İslam'ı Almanya'ya entegre etmek, özellikle Alman okullarında okuyan Müslüman öğrencilerin ihtiyaçlarını gidermek için İslam din dersi öğretmenleri yetiştirmektir. Bu eğitimden mezun olanlar talep üzerine Müslüman derneklerinde din görevlisi olarak çalışabilirler. İslam Teolojisi'nin Almanya'daki Müslümanların soru(n)larına cevap vermesi ve ihtiyaçlarını gidermesi, bu şekilde Almanya dışında verilen fetvaların ve görüşlerin etkilerinin azalması, Alman veya Avrupa İslamı için yaşanabilir İslami yaşam modellerinin geliştirilmesi beklenmektedir.

Avusturya Almanya'ya benzer bir uygulama sergilemektedir. Innsbruck Üniversitesi'nde İslam Teolojisi ve Din Eğitimi Pedagojisi Yöneticisi Prof. Dr. Zekirija Sejdini İslam'ın

memleketini Avrupa'ya taşımanın ve Avrupa'daki İslam Teolojisi'nin seküler ve demokratik hukuk devletini benimsemesinin önemini vurgular (Sejdini, 2017). Çoğulculuk prensibi insan haklarının vazgeçilmez unsurları arasında yer alır. Avrupa'daki İslam Teolojisi var olan İslami düşüncelerle yetinmeyip kendi bağlamında bilimsel standartları uyarınca yeni teolojik düşüncelere yol açmalı ve kendini yenileyebilmelidir (Sejdini, 2017). Çok kültürlü ve çoğulcu dini düşüncelerin yaygın olduğu bir toplumda farklı din mensuplarıyla fikir alış-verişinde bulunmak İslam Teolojisi'nin kendini geliştirmesi açısından önemli bir husus oluşturmaktadır (Sejdini, 2017).

Türkiye örneğini göz önünde bulundurursak İslami değerlerle laik sistemin birbiriyle uyum sağladığını/yan yana yaşadığını görmüş oluruz. Diyanet İşleri Başkanlığı Türkiye'nin laik yapısını destekleyen bir kurumdur. Diyanet İşleri Başkanı Prof. Dr. Ali Erbaş açılış konuşmasında seküler düzeni eleştirmiştir:

“Allah ve Rasül'ün ezeli ve ebedi çağrısını sekülerizm yani dünyevileşme ve hiçbir değer tanımama kıskacında debelenen insanlığa ulaştırmak için; her zamankinden daha çok çalışmamız gerekiyor” (Diyanet, 2017).

Seküler değerlerin olumlu ve olumsuz taraflarını açıkça tartışmak gerekir. Nitekim hiçbir düşünce sisteminin sadece olumlu unsurlardan oluşması mümkün değildir.

Diyanet'in her yıl düzenlediği dinî güncel meseleler toplantısında örneğin 2017 yılının konusu İslam ekonomisiyle ilgiliydi (Ankara 12-14.10.2017). O sıralar hükümet de faizsiz banka sistemine kontrol amaçlı bir standart getirmek için yasa hazırlıyordu. Diyanet İşleri Başkanı Prof. Dr. Ali Erbaş açılış konuşmasında İslam ekonomisinin ancak İslami değerlerle olabileceğini vurgulamıştı:

“Zira gerçek anlamda faizsiz bir finans sektörü ancak, İslam İktisadı kavramıyla ifade edilen dünya görüşü ve bu görüşün desteklediği bir iktisadî-ahlakî zihniyet çerçevesinde hayata geçebilir.” (Diyanet, 2017)

Günlük yaşamda İslami değerlerin daha yoğun bir şekilde dile getirilip uygulanabilirliğinin sorgulanması, Türkiye'deki laik sistemin İslami değerlerle uygulanabilirliğini test etmek ve tartışılması gereken konuları gündeme getirme açısından faydalı olacaktır.

5. Sonuç

Müslümanların Avrupa'ya göç etmeleri Endülüs seferleriyle başlamıştır. Avrupa gündeminde İslam'a yeni bir fenomen, misafir veya yabancı gözüyle bakılsa da tarihi gerçekler bunu desteklememektedir. Avrupa ülkelerinde Müslümanların sayısı İkinci Dünya Savaşı sonrası misafir işçi anlaşmalarıyla, aile birleşimiyle, eski sömürge ülkelerinden göç vesilesiyle ve son yıllarda Suriye iç savaşı neticesinde yoğun bir şekilde artmıştır. Müslümanların entegrasyonu ile ilgili İslam düşmanlığını besleyen haberlerle gündemin ana konuları haline gelmiştir. Kimine göre Müslümanların entegrasyonu başarılı, kimine göre başarısız olarak görülmektedir. Entegrasyonun başarılı olması için Müslümanların ve toplumun diğer kısmının birbirlerini kabul etmesi ve değişime açık olmaları gerekmektedir. Nitekim Müslümanlar sosyal, ekonomik vb. konularda yaşadıkları topluma uyum sağlamış olsalarda

kabul edilme noktasında sıkıntı yaşamaktadırlar.

Avrupa İslamı düşünürlerinin gayesi, Avrupa'da yaşayan Müslümanların kimlik çelişkisi yaşamadan kendilerini hem İslam dinine hem de Avrupa ülkelerine ait hissetmeleridir. İslam'ın etik değerleri genel olarak değişken olmayıp, değişken olan unsurlar üzerinde çalışılması gerektiğini vurgulayan Avrupa İslamı düşünürleri Müslümanların soru(n)larına cevap verebilecek kapsamlı bir yaşam konsepti sunma seviyesine ulaşamamışlardır.

Avrupa'da yaşayan Müslümanların büyük bir çoğunluğu Avrupa ülkelerinde doğup büyüdüğü halde Avrupa toplumunun gözünde halen yabancı statüsünde görülmektedirler ve dışlanmaktadırlar. Medya Müslümanların entegrasyon prosedüründe önemli bir rol oynamaktadır, birleştirici veya ötekileştirici bir güce sahiptir. Birtakım Avrupa ülkelerinde entegrasyon politikaları çerçevesinde, mesela üniversitelerde, İslam Teoloji Kürsüleri ve devlet okullarında İslam din dersi projeleri başlatılmıştır. Buna rağmen halen Müslümanların dernekleri diğer din mensuplarıyla yapısal olarak aynı hak ve imkanlara sahip değildirler ve toplumda İslamofobyaya verileri azalmamıştır.

Sekülerleşme, yani din ve devletin birbirinden ayrımı, çoğulcu kültür ve din politikasının desteklenmesi, Müslümanların lehinedir. Avrupa ülkelerinde genel olarak Müslümanların dinî vazifelerini yerine getirmelerine karşı yasal engeller bulunmamaktadır. Bir toplumda bireylerin İslamofob olması durumunda, Müslümanlar örneğin cami inşasında engellerle veya iş yerinde başörtü yasaklarıyla karşı karşıya kalmaktadırlar. Devletin çoğulcu kültür ve din politikası çerçevesinde bu gibi sürtüşmelerin doğal olduğunu öne sürenler olduğu gibi, İslam düşmanlığına karşı önlemlerin alınmasını gerektiğini savunanlar bulunmaktadır. Avrupa İslamı ve entegrasyon çabaları İslamofobyanın günden güne artmasını ve sağcı akımların güçlenmesini engelleyememiştir.

Kaynaklar

Bielefeldt, H. (2015). *Muslims in säkularen Rechtsstaat. Integrationschancen durch Religionschancen*. Bielefeld: Transcript.

Bundesministerium des Innern. (2018). *Religious communities and the state in Germany*. 20 Ekim 2019 tarihinde http://www.bmi.bund.de/EN/Themen/PolitikGesellschaft/KirchenReligion/StaatReligion/StaatReligion_node.html adresinden alınmıştır.

Bundesministerium des Innern. (2020). *Verträge mit Religionsgemeinschaften*. 31 Mayıs 2020 tarihinde <https://www.bmi.bund.de/DE/themen/heimat-integration/staat-und-religion/vertraege/vertraege-node.html> adresinden alınmıştır.

Çakır, N. (2014). *Islamfeindlichkeit. Anatomie eines Feindbildes in Deutschland*. Bielefeld: transcript.

Demircan, A. (2018): *İslam Tarihi – 1*. Ankara: Bilay.

Deutscher Bundestag. (2019). *Deutscher Bundestag: Basic Law for the Federal Republic of*

- Germany. 20 Ekim 2019 tarihinde <https://www.btg-bestellservice.de/pdf/80201000.pdf> adresinden alınmıştır.
- Deutsche Islam Konferenz. (2010). *What is the DIK?* 20 Ekim 2019 tarihinde <http://www.deutsche-islam-konferenz.de/DIK/EN/DIK/UeberDIK/WasIstDIK/wasistdik-node.html> adresinden alınmıştır.
- Deutsche Islam Konferenz. (2020). *Über die DIK*. 31 Mayıs 2020 tarihinde http://www.deutsche-islam-konferenz.de/DIK/DE/DIK/01_UeberDieDIK/ueberdik-node.html;jsessionid=31E2778B3231AE44BBAE0596C1388743.1_cid359 adresinden alınmıştır.
- De Wall, H. (2011). *Mitwirkung von Muslimen in den Ländern: Religionsverfassungsrecht und muslimische Ansprechpartner*. Deutsche Islam Konferenz (ed.). *Islamischer Religionsunterricht in Deutschland* (Nürnberg: Bundesamt für Migration und Flüchtlinge) içinde, 90-102.
- Diyanet İşleri Başkanlığı. *Kuran Meali ve Tefsiri*. 20 Ekim 2019 tarihinde <https://kuran.diyaret.gov.tr/tefsir> adresinden alınmıştır.
- Diyanet İşleri Başkanlığı. (2017). *Diyanet İşleri Başkanı Erbaş VII. Güncel Dini Meseleler İstisare Toplantısı'nın açılış programına katıldı*. 20 Ekim 2019 tarihinde <https://diyanet.gov.tr/tr-TR/Kurumsal/Detay/10929/diyanet-isleri-baskani-erbas-vll-guncel-dini-meseleler-istisare-toplantisinin-acilis-programina-katildi> adresinden alınmıştır.
- Diyanet İşleri Başkanlığı. (2017). *Diyanet İşleri Başkanı Prof. Dr. Ali Erbaş göreve başladı*. 20 Ekim 2019 tarihinde <http://sakarya.diyaret.gov.tr/Sayfalar/contentdetail.aspx?ContentId=569&MenuCategory=Kurumsal> adresinden alınmıştır.
- Eren, S. (2007). *Göç, Toplumsal Değişme ve Din: Avrupa'ya Göç eden Türkler Bağlamında Bir Değerlendirme*. *C. Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 11(2), 267-288.
- Ghanem, M. (2019): *Im Würgegriff von Rassismus, Antisemitismus, Islamophobie, Rechtsradikalismus, Faschismus*. Teil 1: Grundlagen und aktuelle Situation. Hamburg: tredition.
- Kassis, W. & Uçar, Bülent (2019). *Antimuslimischer Rassismus und Islamophobie*. Göttingen: V&R unipress GmbH.
- Käßmann, M. & Schäuble, W. & Sommaruga, C. (2017). *Horizontale Ökumene. Otto-Karrer-Vorlesungen zu Ökumene, Caritas und interreligiöser Dialog*. Zürich: Theologischer Verlag.
- Keller-Messahli, S. (2017). *Islam auf dem Balkan – ein historischer Überblick bis hin zur Gegenwart*. Österreichischer Integrationsfonds (ed.). *Islam Europäischer Prägung* (Viyana: Trisys – DI Hans Gruber KG) içinde, 143-158.
- Khosrokhavar, F. (2017). *Der Islam in Frankreich und Großbritannien*. Österreichischer Integrationsfonds (ed. *Islam Europäischer Prägung* (Viyana: Trisys – DI Hans Gruber KG)

- çinde, 127-142.
- Larsson, G. (2010). Yusuf el-Kardavi ve Tarık Ramazan'ın Sekülerleşme Anlayışı: Farklılıklar ve Benzerlikler. Çev.: İsmail Gönenç. *KSÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi* 16, 191-221.
- Lohlker, R. (2017). al-Andalus – ein Gesicht des europäischen Islam. Österreichischer Integrationsfonds (ed.). *Islam Europäischer Prägung* (Viyana: Trisys – DI Hans Gruber KG) içinde, 77-96.
- Landeszentrale für Politische Bildung (LPB). (2020). *Brexit – Großbritannien verlässt die EU*. 20 Mayıs 2020 tarihinde <https://www.lpb-bw.de/brexit> adresinden alınmıştır.
- Merjanova, I. (2013). *Rediscovering the Umma. Muslims in the Balkans between Nationalism and Transnationalism*. New York: Oxford University Press.
- Nielsen, J. & Goddard, H. & Marechal, B. & Akgonul, S. & Alibasi, A. (2011). *Yearbook of Muslims in Europe*. Leiden: Brill.
- Nielsen, J. S. (2011). *Review of Muslims in Europe: A Report on 11 EU Cities*, Open Society Institute, New York, London, Budapest. Nielsen, J. & Goddard, H. & Marechal, B. & Akgonul, S. & Alibasi, A. (ed.) *Yearbook of Muslims in Europe* (Leiden: Brill) içinde, 734-736.
- Okiç, M. T. (1999). Güneydoğu Avrupa'da İslam'ın Zuhuru. Çev.: Süleyman Bayraktar. *Journal of Islamic Research* 6(2), 91-104.
- Önkal, A. (1998). *Hicret*. TDV İslam Ansiklopedisi. 20 Mayıs 2020 tarihinde <https://islamansiklopedisi.org.tr/hicret#1> adresinden alınmıştır.
- Österreichischer Integrationsfonds. (2017). *Islam Europäischer Prägung*. Vienna: Trisys – DI Hans Gruber KG.
- Rohe, Mathias (2011). Germany. Nielsen, J. & Goddard, H. & Marechal, B. & Akgonul, S. & Alibasi, A. (ed.) *Yearbook of Muslims in Europe* (Leiden: Brill) içinde, 233-254.
- Rohe, Mathias. (2012). *Der Islam im demokratischen Rechtsstaat*. Erlangen: Erlanger Universitätsreden.
- Sarıçam, İ. (2002). *Hizmeti Muhammed ve Evrensel Mesajı*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- Schiffauer, W. (2008). *Parallelgesellschaften*. Bielefeld: transcript.
- Sejdini, Z. (2017). *Islamische Theologie an europäischen Universitäten*. Österreichischer Integrationsfonds (ed.). *Islam Europäischer Prägung* (Viyana: Trisys – DI Hans Gruber KG) içinde, 97-110.
- Spetsmann-Kunkel, M. (2007). *Mekka Deutschland, Islamophobie als Effekt der Spiegel-Berichterstattung – Eine Diskursfragmentenanalyse*. 20 Ekim 2019 tarihinde http://www.deutsche-islam-konferenz.de/SharedDocs/Anlagen/DIK/DE/Downloads/Sonstiges/drspetsmann-kunkel_mekkadeutschland.pdf?__blob=publicationFile adresinden alınmıştır.
- Spiegel. (2016). *Verhältnis von EU und Türkei. Der Weg zum Beitritt und zurück*. 20 Ekim 2019 tarihinde <http://www.spiegel.de/politik/ausland/eu-beitritt-der-tuerkei-das-verhaeltnis-im-historischen-rueckblick-chronologie-a-1122897.html> adresinden

almıştır.

Spiegel. (2018). *Anschläge, Schmierereien, Hetze. Innenministerium zählt 2017 mindestens 950 Angriffe auf Muslime.* 20 Ekim 2019 tarihinde <http://www.spiegel.de/politik/deutschland/deutschland-2017-mindestens-950-angriffe-auf-muslime-a-1196312.html> adresinden alınmıştır.

Stadler, C. Zu Wesen und Wert des Europäischen. Österreichischer Integrationsfonds (ed.). *İslam Europäischer Prägung* (Viyana: Trisys – DI Hans Gruber KG) içinde, 29-41.

Statista. (2020). *Europäische Union: Gesamtbevölkerung in den Mitgliedsstaaten im Jahr 2020 und Prognosen für 2030, 2050 und 2080.* 20 Mayıs 2020 tarihinde

<https://de.statista.com/statistik/daten/studie/164004/umfrage/prognostizierte-bevoelkerungsentwicklung-in-den-laendern-der-eu/> adresinden alınmıştır.

Stichs, A. (2016). *Wie viele Muslime leben in Deutschland? Eine Hochrechnung über die Anzahl der Muslime in Deutschland.* Nürnberg: Bundesamt für Migration und Flüchtlinge.

Şahin, E. (2017). *Europäischer Islam. Diskurs im Spannungsfeld von Universalität, Historizität, Normativität und Empirizität.* Wiesbaden: Springer.

Şenay, B. (2002). Avrupa Birliği'nin 'Dini Kimliği' ve Avrupa'da Dinler: Hristiyanlık, Yahudilik, Hinduizm, Budizm ve İslam. *T.C. Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 11(1), 121-166.

Tibi, B. (2018): *Islamische Zuwanderung und ihre Folgen. Der neue Antisemitismus, Sicherheit und die neuen Deutschen.* Stuttgart: ibidem.

Yaşar, A. (2013). Frauen und Frauenbild in der islamischen Theologie. Rothgangel, M. & Aslan, E. & Jäggle, M. (ed.). *Religion und Gemeinschaft. Die Frage der Integration aus christlicher und muslimischer Perspektive* (Göttingen: Vienna University Press) içinde, 51-68.

Muslims in Europe and European Islam

Abstract

There's no end of discussions about Muslims who should be integrated into the European culture. Islam is shown as a foreign phenomenon. Though Islam is present in Europe since the conquest of Andalusia. After the Second World War the number of Muslims has been grown as guest workers and aftermath with family reunion. In the last years the war in Syria has led to the escape of Syrian Muslims to European countries seeking for protection there. Muslims are emigrating for different reasons as for satisfying economic needs, fleeing from war etc. to countries in which the living conditions are better, especially to European countries. In Europe, people belonging to Christianity form the majority, are powerful and constitute the efficient factor, while Muslims form the minority, have less power and are a passive factor. The integration policy determines who should adapt to whom and reflects a mirror of the power division in a society. The concept of European Islam wishes to create a living style in which Europe and Islam coexist in harmony with each other. In the 1990s the political scientist Bassam Tibi started to use the expression Euro-Islam for the first time. In 1999 the theologian Tariq Ramadan tried to develop a system called European Islam for the integration of Muslims into European countries. Tibi and Ramadan emphasize the ethical values of Islam in their discussions about European Islam. Tibi underlines thoughts about universality and historicity while Ramadan prefers to present theological arguments. The goal of European Islam thinkers is to enable Muslims living in European countries a life without identity conflicts, to affiliate themselves with the Islamic religion as well as with the European countries. According to Ramadan European Islam is defined by identity and affiliation. A Muslim in Europe can be a part of the ummah and a European at the same time. European Islam thinkers emphasize in their concept that the Islamic ethical values are in general not changeable; they argue that there should be a concentration on the changeable factors of Islam. But until now there is no comprehensive living concept giving answers to questions and solutions to problems of Muslims in Europe. Due to secularization in Europe the implementation of Islam is in general not forbidden, religious freedom is supported as a human right. The majority of Muslims emigrated to European countries have taken the citizenship of the country in which they live and their succession has achieved the fourth and fifth generation. But the society in which they live usually continue to see them as foreigners. The image of Islam in Europe is negative and Islamophobia is growing from day to day. When individuals in society are Islamophobic they build barriers against Muslims and Muslims are frequently discriminated in everyday live. The dominant non-Muslim society doesn't see Islam – despite the integration and secularization efforts of the Muslims – as a part of Europe. European Islam discussions didn't visibly lead to an acceptance of Muslims and Islam in Europe by the society in which they live.

Keywords: Europe, Muslims, Ramadan, Tibi, Integration